

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (ΠΕ.ΚΕ.Σ.)
ΚΡΗΤΗΣ**

Δ/νση : Ρολέν 4
Τ.Κ. : 71305
Τηλ : 28210- 246400
Fax : 28210-222076

Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη,
Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
Φιλολόγων του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
με έδρα το Ηράκλειο
Διεύθυνση : Ρολέν 4 Τ.Κ. 71305-Ηράκλειο
Πληροφορίες : Ν.Μαρκάκη
Τηλ. Γραφείου : 28210-246400
Κιν. 6973019040
e-mail γραμματείας : pekeskritis@sch.gr
e-mail προσωπικό : ioannar@hotmail.com

Ηράκλειο, 20 - 5 - 2019
Αρ.Πρωτ: Φ2/966

Προς : τους/τις φιλολόγους Ηρακλείου και Λασιθίου,
επιστημονικής αρμοδιότητας
της Συντονίστριας Ε.Ε., Ιωάννας Α. Ραμουτσάκη

και
- τους/τις συναδέλφους σχολείων παιδαγωγικής
αρμοδιότητάς της Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου
Συντονίστριας Ε.Ε., Ιωάννας Α. Ραμουτσάκη

(Δια της Δ.Δ.Ε. Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου)

Κοινοπ. : - Προς Περιφερειακό Δ/ντή Α/θμιας και
Δ/θμιας Εκπ/σης της Περιφερειακής Δ/νσης Α/θμιας και
Δ/θμιας Εκπ/σης Κρήτης

- Προς την Οργανωτική Συντονίστρια του
ΠΕ.ΚΕ.Σ.Κρήτης
- Προς τη Δ/ντρια Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Ηρακλείου
- Προς τον Δ/ντή Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Λασιθίου
- Προς τον Δ/ντή Δ/νσης Δ/θμιας Εκπ/σης
Ρεθύμνου

ΘΕΜΑ: Αποστολή Σημειώσεων από τη Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου
Φιλολόγων του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης, Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη, προς τους/τις
συναδέλφους σχολείων επιστημονικής και παιδαγωγικής αρμοδιότητάς της
Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου, για την Τριμερή οργάνωση των κριτηρίων
αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών, με εστίαση στα φιλολογικά μαθήματα, για
τη διατύπωση των αντίστοιχων ερωτήσεων κατανόησης, ερμηνείας και κριτικής
(συγκριτικής προσέγγισης)- παραγωγής λόγου και για την αποσαφήνιση του όρου
«Ερωτήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας »

Αγαπητοί/-ές Συνάδελφοι,

Σε συνέχεια της επιμορφωτικής μας συνάντησης και της συνεργασίας μας, σας αποστέλλω Σημειώσεις
μου για την τριμερή οργάνωση των κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών, με εστίαση
στα φιλολογικά μαθήματα, για τη διατύπωση των αντίστοιχων ερωτήσεων κατανόησης, ερμηνείας
και κριτικής (συγκριτικής προσέγγισης)- παραγωγής λόγου, καθώς και για την αποσαφήνιση του όρου
«ερωτήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας». Η γνώση της οργάνωσης αυτής και του αντίστοιχου τρόπου

διατύπωσης των ερωτήσεων είναι χρήσιμη για όλους/όλες τους /τις συναδέλφους, ανεξαρτήτως ειδικότητας, τόσο για τις ενδοσχολικές εξετάσεις, όσο και για την καθημερινή διδακτική πράξη.

Ιωάννα Α.Ραμουτσάκη,

Συντονίστρια Ε.Ε.Φιλολόγων του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης

«Τριμερής οργάνωση των κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών στα φιλολογικά μαθήματα -Διατύπωση των αντίστοιχων ερωτήσεων κατανόησης, ερμηνείας και κριτικής (συγκριτικής προσέγγισης)- παραγωγής λόγου - «Ερωτήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας»

Α. Τριμερής οργάνωση/δομή των κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών στα φιλολογικά μαθήματα

Εξετάζοντας όλα τα κριτήρια αξιολόγησης, τα οποία αφορούν στα φιλολογικά μαθήματα, παρατηρούμε ότι υπάρχει σαφής τριμερή οργάνωσή τους. Αυτό σημαίνει ότι τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών, σε όλα τα φιλολογικά μαθήματα, όπως δομούνται, αφορούν τρεις κύριους τομείς :

Α) την κατανόηση

Β) την ερμηνεία και

Γ) την κριτική- (συγκριτική) προσέγγιση – παραγωγή λόγου.

Καλό είναι να λαμβάνουμε υπόψη μας, και κατά τη διάρκεια των ενδοσχολικών εξετάσεων, την τριμερή αυτή οργάνωση των κριτηρίων αξιολόγησης, για τη διατύπωση των αντίστοιχων ερωτήσεων :

Διατύπωση ερωτήσεων

A. Ερωτήσεις Κατανόησης —————→ (Ανίχνευση πληροφοριών)

Στις ερωτήσεις κατανόησης ζητάμε από τον μαθητή/τη μαθήτρια να ανιχνεύσει τις πληροφορίες που δίνει το κείμενο, να αναδείξει δηλ. τι του/της λέει το κείμενο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από :

1. Παρατήρηση
2. Αναγνώριση
3. Ανάκληση

Παραδείγματα ερωτήσεων κατανόησης :

- Ποιος συνέγραψε το έργο/το διάλογο κ.λ.π. και πότε ;
- Σε ποια εποχή αναφέρεται το έργο (ιστορικός χρόνος/χρόνος ιστορίας);
- Ποια είναι τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα του έργου ;
- Ποιο είναι το θέμα του έργου ;
- Ποιος απευθύνεται σε ποιον ; Τι λέει ; Για ποιο σκοπό ; κ.λ.π.

B. Ερωτήσεις Ερμηνείας —————→ (αναγνώριση τεχνικών)

Στις ερωτήσεις ερμηνείας, ο μαθητής / η μαθήτρια προσπαθεί να εξηγήσει είτε θέσεις του συγγραφέα, είτε υφολογικές του επιλογές, το γιατί αυτών των επιλογών ' να αντιληφθεί δηλ. ποιο είναι το λογικό υπόβαθρο, στο οποίο στηρίζεται η συγκεκριμένη θέση, το λογικό βάθος των ιδεών, των διατυπώσεων του συγγραφέα και των υφολογικών του επιλογών. Δεν τοποθετείται ο ίδιος σ' αυτά, αλλά καλείται να πλαισιώσει, να αντιληφθεί και να δώσει το λογικό βάθος των ιδεών και των επιλογών του συγγραφέα.

Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων :

- 1) - Ανάμεσα στην 1^η και στη 2^η παράγραφο του κειμένου, πώς επιτυγχάνεται η νοηματική συνέχεια ; ή

- 2) - Με ποιες λέξεις και φράσεις ο/η συγγραφέας κατορθώνει να αποφύγει χάσματα και κενά στο κείμενο ή σε συγκεκριμένες παραγράφους του ;
- 3) - Περιγράψτε σε μία σύντομη παράγραφο τη φωτογραφία που συνοδεύει το κείμενο. Με ποια παράγραφο του κειμένου μπορεί να συσχετιστεί και γιατί ;

Γ. Ερωτήσεις κριτικής- (συγκριτικής) προσέγγισης – παραγωγής λόγου

Τοποθέτηση του μαθητή/της μαθήτριας

Στις ερωτήσεις κριτικής- (συγκριτικής) προσέγγισης – παραγωγής λόγου, ζητάμε από τον μαθητή/τη μαθήτρια να κρίνει ή και να συγκρίνει δεδομένα, να πάρει θέση, να πει και να τεκμηριώσει αν συμφωνεί ή διαφωνεί με το θέμα/ζήτημα που τίθεται, επομένως, ζητάμε από το μαθητή να τοποθετηθεί.

Στην περίπτωση αυτή, οι μαθητές/οι μαθήτριες θα πρέπει να αντιληφθούν σε βάθος ένα πρόβλημα/ζήτημα/ ή έναν προβληματισμό, να συγκροτήσουν τη σκέψη τους, να βρουν πειστικές απαντήσεις ή και εναλλακτικές λύσεις, «ντύνοντάς » τις με σωστά Ελληνικά.

Ενδεικτικός πίνακας για τη Σύνταξη Ερωτήσεων σύμφωνα με την ταξινόμια Bloom

Ακολουθεί ένας ενδεικτικός πίνακας για τη Σύνταξη Ερωτήσεων σύμφωνα με την ταξινόμια Bloom, με κάποιες αναπροσαρμογές. Τέτοιου τύπου ερωτήσεις, προσαρμοσμένες στο επίπεδο των μαθητών /μαθητριών και στις προβλεπόμενες διατάξεις, μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο για την καθημερινή διδακτική πράξη, όσο και για τις τελικές ενδοσχολικές εξετάσεις (προαγωγικές και απολυτήριες). Οι ερωτήσεις αυτές καλύπτουν την τριμερή οργάνωση των κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών /μαθητριών. Οι στόχοι εκφράζονται επιγραμματικά με τη μορφή ρημάτων (ΠΗΓΗ: (Anderson and Krathwohl, 2001)

[http://www.learningandteaching.info/learning/bloomtax.htm#Cognitive:](http://www.learningandteaching.info/learning/bloomtax.htm#Cognitive)
και <http://www.rmit.edu.au/> - Αθ. Ράπτη, Συλλογή, μετάφραση και επεξεργασία κειμένων) :

Γνωστικός Τομέας

ΡΗΜΑΤΑ- ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ/ΤΕΧΝΙΚΕΣ
Ι ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΩ ΘΥΜΑΜΑΙ Θυμάμαι Αναφέρω Εντοπίζω Αντιγράφω/αναμεταδίδω Ονομάζω Περιγράφω Αφηγούμαι Αναγνωρίζω Επιλέγω Κάνω δήλωση Γράφω κατάλογο /λίστα με στοιχεία Ορίζω	-Ποιος/α/ο, Ποιον/ες/α -Πού; -Τι; - Πώς; -Ποιο είναι το καλύτερο; -Γιατί; -Πόσο; -Πότε; -Τι σημαίνει αυτό; -Τι εννοείς;	Επισημάνσεις Επαναλήψεις Απομνημονεύσεις Τεχνικές απομνημόνευσης Αντιγραφές
ΙΙ. ΚΑΤΑΝΟΩ Οργανώνω πληροφορίες Ταξινομώ Ταιριάζω Επιδεικνύω Εξηγώ συμβολισμό Ερμηνεύω Δίνω παραδείγματα Κρίνω Δείχνω/ Αναπαριστώ Διατυπώνω συλλογισμούς/Υποθέτω Προβλέπω Εξηγώ Επαναπροσδιορίζω Αναθεωρώ Μεταφράζω Συνοψίζω – Κάνω περίληψη	- Πες το με δικά σου λόγια. - - Ποια είναι τα γεγονότα; - Τι σημαίνει αυτό; - Με τι μοιάζει; Είναι το ίδιο με... - Δώσε ένα παράδειγμα - Συνέχισε αυτή την παράγραφο... - Τι παρατηρείς; - Τι θα συνέβαινε αν... - Πες το με μια λέξη - Εξήγησε τι συμβαίνει... - Τι δεν ταιριάζει; - Πώς το ερμηνεύεις; - Πού οφείλεται; - Τι περιμένεις ότι θα συμβεί; - Διάβασε τον πίνακα/το γράφημα - Τι θέλουν να πουν; - Αυτό αναπαριστά.... - Φαίνεται ότι... Τι ισχύει; - Τι είναι πιθανό; - Δείξε το με ένα πίνακα/γράφημα. - Ποια επιχειρήματα υποστηρίζουν...; - Τι περιορισμούς θα έθετες; Συνόψισε...	Δίνω χαρακτηριστικά παραδείγματα Επισημαίνω διασυνδέσεις/σχέσεις Επεξεργάζομαι έννοιες Συνοψίζω Παραφράζω Ζητώ από τους μαθητές εξηγήσεις/πώς αντιλαμβάνονται Ζητώ από τους μαθητές να διατυπώσουν κανόνα «Τι δείχνει αυτό το παράδειγμα...» Δημιουργώ οπτικές αναπαραστάσεις (εννοιολογικούς χάρτες, περιγράμματα, διαγράμματα ροής, οργανωτές, αναλογίες, πίνακες με υπερ και κατά ή πλεονεκτήματα /μειονεκτήματα, που τους συμπληρώνουν οι μαθητές) Κάνω διαγράμματα

III. ΕΦΑΡΜΟΖΩ Γενικεύω Λύνω ένα πρόβλημα Μεταδίδω Λαμβάνω αποφάσεις/Επιλέγω Κάνω χρήση- Αξιοποιώ Κάνω προβολές Κάνω προεκτάσεις Αναθεωρώ Αναγνωρίζω Εξηγώ – Ερμηνεύω Κωδικοποιώ Οργανώνω- συστηματοποιώ Δραματοποιώ- σκηνοθετώ Προσωποποιώ, Σκιαγραφώ, Επιδεικνύω, Προετοιμάζω, Πραγματοποιώ	-Πρόβλεψε τι θα συνέβαινε αν... -Να επιλέξεις τη δήλωση που ισχύει στη δεδομένη περίπτωση - Τι αποτέλεσμα θα είχε αν.... - Προσδιόρισε το αποτέλεσμα.. - Κρίνε τα αποτελέσματα - Προσδιόρισε το πώς, το πότε, το που και γιατί. - Δείξε τις επιπτώσεις	Δημιουργώ (εκθέτω σε) πρότυπα σκέψης/δράσης Μοντελοποίηση Γνωστική μαθητεία Κριτική - όχι μηχανική - πρακτική εφαρμογή Αυθεντικές καταστάσεις Υποστηριζόμενη πρακτική εφαρμογή Μελέτες περίπτωσης Προσομοιώσεις Αλγόριθμοι
IV. ΑΝΑΛΥΩ Αναλύω Διακρίνω Κατηγοριοποιώ Ταξινομώ Διαφοροποιώ Ταυτοποιώ Κάνω παρατηρήσεις Υποθέτω Αναδεικνύω διαστάσεις Αναδομώ Αποκωδικοποιώ Αναλύω πρόβλημα σε επί μέρους μέρη Κάνω ανασκόπηση Αντιπαραβάλλω	-Από τι εξαρτάται... Τίνος είναι συνάρτηση... - Ποια είναι τα γεγονότα και ποιες οι γνώμες; Ποιες οι παραδοχές /υποθέσεις... -Προσδιόρισε τη δήλωση που είναι η πιο σχετική -Τι κίνητρο υπάρχει; - Τι ισχύει και τι όχι -ΣυσχέτισεΣε ποια συμπεράσματα καταλήγεις ; -Ποιες οι δοξασίες/αντιλήψεις του συγγραφέα; - Κάνε διάκριση ανάμεσα... – Να περιγράψεις την οπτική του/της ... - Σε ποιο επιχείρημα/παραδοχή στηρίζεται.. - Ποια/ες ιδέα/ες έχει/ουν εφαρμογή εδώ; - Σε ποιες ιδέες/παραδοχές βασίζονται τα συμπεράσματα; - Τι είδους παρανοήσεις/στερεότυπα/αντι φάσεις εντοπίζεις στις ιδέες και τους συλλογισμούς; - Ποια η σχέση μεταξύ... - Ποιες οι ουσιώδεις και μη ουσιώδεις δηλώσεις; -Ποια η βασική/κεντρική ιδέα, το κυρίαρχο θέμα; - Τι ανακολουθίες/λάθη	Μοντέλα σκέψης Αμφισβήτηση επιχειρηματολογίας/ παραδοχών/ιδεών/απόψεων Ανάλυση αλληλεπιδράσεων Στοχαστική δημοσιογραφία/ημερολόγιο Διαλογικές αντιπαραθέσεις Συζητήσεις και άλλες συλλογικές μαθησιακές δραστηριότητες Καταστάσεις λήψης αποφάσεων

	υπάρχουν; -Τι είδους λόγος χρησιμοποιείται; - Ποια η πειστική τεχνική; - Τι υποδηλώνεται στο σημείο.../με.....; .	
V. ΚΡΙΝΩ- ΑΞΙΟΛΟΓΩ Κρίνω Αποδεικνύω Ασκώ κριτική Επικυρώνω Αξιολογώ Εκτιμώ Μετρώ Ζυγίζω (μεταφορικά) Εξετάζω Δημιουργώ προτεραιότητες Ιεραρχώ Συμπεραίνω Επαληθεύω Κάνω αξιολόγηση Ελέγχω λάθη Εκλέγω Επιλέγω ικα	-Τι είδους παρανοήσεις/στερεότυπα/αντιφάσεις/ανακολουθίες εμφανίζονται; -Τι είναι ποιο σημαντικό, καλύτερο, λογικό, ηθικό; -Έλεγε τα λάθη -Τι συμπεραίνει; -Ιεράρχησε τις σημασίες -Αξιολόγησε...	Άσκηση κριτικής Στοχαστική δημοσιογραφία/ημερολόγιο Διαλογικές αντιπαραθέσεις Συζητήσεις και άλλες συλλογικές μαθησιακές δραστηριότητες Καταστάσεις λήψης αποφάσεων και αξιολόγησης εναλλακτικών Μετρήσεις, πειραματισμοί και επαληθεύσεις
VI. ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ- ΣΥΝΘΕΤΩ- ΠΑΡΑΓΩ Δημιουργώ Σχεδιάζω Επινοώ Επιλύω Ανακαλύπτω Εισάγω Διαγράφω Αναπαριστώ εικονικά/δημιουργώ όραμα Φαντάζομαι Βελτιώνω Ελαχιστοποιώ Συνδυάζω Συνθέτω Προβλέπω Παράγω γνώση- ιδέα ολοκληρωμένο έργο Διαμορφώνω Αναπτύσσω- Κατασκευάζω Οργανώνω Ασκώ κριτική Ανακαλύπτω Δημιουργώ πρωτοτυπία/καινοτομία	-Πώς θα εξακρίβωνες, /μπορούσες να διαπιστώσεις/διαγνώσεις... -Βρες εναλλακτικές... - Δώσε λύση/Λύσε το πρόβλημα... - Πώς αλλιώς θα έβλεπες ... -Βρες/Διατύπωσε τον κανόνα.. - Αναπαράστησε με διάγραμμα/σχηματικά.... -Κρίνε κατά τρόπο διαλεκτικό.. Δημιούργησε.. -Ποιες οι υποθέσεις σου, τι προβλέπεις.... Τεκμηρίωσε τις ιδέες σου/το σκεπτικό σου Να αναπτύξεις τη δική σου θεωρία -Φαντάσου....., σχεδίασε και πρότεινε καινοτόμες ιδέες -Κάνε μία σύνθεση.../πρωτότυπη δημιουργία - Κάνε εποικοδομητική κριτική, - Προσέγγισε το θέμα από πολλές διαστάσεις	Μοντελοποίηση προβλημάτων Κατασκευή πρωτότυπων κειμένων/έργων Άσκηση κριτικής Στοχαστική δημοσιογραφία/ημερολόγιο Διαλογικές αντιπαραθέσεις Συζητήσεις και άλλες συλλογικές μαθησιακές δραστηριότητες Καταστάσεις λήψης αποφάσεων Κατασκευή εικονικών αναπαραστάσεων / διαγραμμάτων Κατασκευή πρότυπων μοντέλων επίλυσης προβλήματος ή κατανόησης φαινομένων

Β. Ερωτήσεις “κλιμακούμενης δυσκολίας”

Με βάση τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι έχουμε κλιμάκωση του βαθμού δυσκολίας :

α) **τόσο ανάμεσα στα τρία επίπεδα** (Κατανόηση- Ερμηνεία- Κριτική/Συγκριτική προσέγγιση- Παραγωγή λόγου) :

Καθώς ανεβαίνουμε αυτά τα επίπεδα μάθησης, προχωρώντας από το πρώτο, την κατανόηση, στο τελευταίο και απαιτητικότερο, στην παραγωγή λόγου, κατά τη διατύπωση των ερωτήσεων, ο βαθμός δυσκολίας μεγαλώνει και, σχηματικά, η ιεράρχηση θα μπορούσε να αποδοθεί ως εξής :

3. Κριτική/συγκριτική προσέγγιση- παραγωγή λόγου
2. Ερμηνεία
1. Κατανόηση

αλλά και

β) **μέσα σε κάθε επίπεδο/ κατηγορία ερωτήσεων** μπορεί να υπάρξει κλιμάκωση του βαθμού δυσκολίας δηλ.

- στο επίπεδο των ερωτήσεων κατανόησης (π.χ. ερωτήσεις Σωστού-Λάθους και ημι-κλειστές ερωτήσεις),
- στο επίπεδο των ερωτήσεων ερμηνείας (π.χ. ερωτήσεις για το φανερό και το λανθάνον νόημα/μήνυμα ενός κειμένου),
- στο επίπεδο των ερωτήσεων κριτικής /συγκριτικής προσέγγισης (εντοπισμός ομοιοτήτων ή διαφορών ως προς ένα στοιχείο και τεκμηρίωση ή εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών, με παράλληλη τεκμηρίωση κ.ά.),

- στο επίπεδο των ερωτήσεων παραγωγής λόγου (αύξηση του βαθμού δυσκολίας ανάλογα με τη διατύπωση του θέματος).

Σας υπενθυμίζω ότι είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε περαιτέρω διευκρίνιση ή απορία σας.

**Εύχομαι υγεία, καλή δύναμη
και κάθε επιτυχία στη συλλογική μας προσπάθεια !**

**Με τιμή,
η Συντονίστρια Εκπαιδευτικού Έργου Φιλολόγων
του ΠΕ.ΚΕ.Σ. Κρήτης,
Ιωάννα Α. Ραμουτσάκη**